

Јелена Љ. Спасић  
Универзитет у Крагујевцу  
Педагошки факултет у Јагодини  
Катедра за филолошке науке

УДК: 811.163.41'276.6:004  
811.163.41'373.45:811.111  
070(497.11):81'27  
ИД БРОЈ: 188138764  
Оригинални научни рад  
Примљен: 25. 4. 2011.  
Прихваћен: 9. 9. 2011.

## ИНФОРМАТИЧКИ ТЕРМИНИ У НОВИНСКОМ ИЗВЕШТАЈУ

*Айсиџракић:* Рад<sup>1</sup> за свој предмет истраживања има употребу термина из области информатике у новинском извештају. Истраживање спроведено на грађи експерпираној из српских дневних новина има за циљ да издвоји доминантне типове преношења информатичког жаргона у информативни новински текст. Применом дескриптивне научно-истраживачке методе долази се до закључка да новинар тежи да о новинама у области технологије извести прилагођавањем стручне лексике језичким компетенцијама потенцијалних прималаца. Анализом грађе издвојена су два доминантна типа преношења информатичких термина, тј. два типа навођења српског преводног еквивалента енглеског термина са енглеским термином у загради, двоструко именовање с неадаптираним англицизмом и двоструко именовање с адаптираним англицизмом.

*Кључне речи:* публицистички функционални стил, новински извештај, терминологија, англицизам, језик штампе

Медији имају улогу посредника у јавној комуникацији. Они прослеђују поруке из различитих домена (спорт, економија, политика, забава, информатика...) многобројној и хетерогеној групи прималаца. Уколико новинар жели да информација допре до свих читалаца, новински текст мора бити прилагођен језичким компетенцијама потенцијалних прималаца.

Интернет као *виртуелна аџора*, са писаним поткодом вербалног кода, доводи до промена и у класичним медијима, те се *дискурс нових медија* мења, како то примећује Дубравко Шкиљан (1998: 98), истичући да „у разне облике дискурса јавне комуникације све више продиру језички елементи који су још донедавно у њезиним каналима били незамисливи“, а да су они према његовом мишљењу најмање заступљени у новинама (Шкиљан 1998: 98). Циљ овог рада је да укаже на честу употребу информатичких термина из енглеског језика у информативном подстилу публицистичког функционалног сти-

---

<sup>1</sup> Овај рад написан је у оквиру научног пројекта 178014 Динамика структура савременог српског језика, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

ла. У информативним жанровима по правилу „готово да постоје само два језичка слоја – неутрални и термилошко“, а основни део термилошког слоја чини друштвено-политичка терминологија (Тошовић 2002: 320).

Катарина Пуц, члан и оснивач Језичке секције Словеначког друштва Информатика и уредница словеначког електронског информатичког речника, говорећи о значају свести о томе ко је прималац поруке и важности јасне формулације наших мисли приликом комуникације, наглашава да програмер може у разговору са колегама говорити само на енглеском језику ако то жели, али када се обраћа нестручњаку мора водити рачуна о избору лексике. На истом месту износи став да ако нема одговарајуће речи на матерњем језику примаоца, која би просечном човеку била разумљива, треба пронаћи нови израз, што ближи духу тог језика (Пуц 2011: 43). У процесу преношења поруке из области развоја информационе технологије, новинар је „преводац“, дешифрант, приморан да тешко приступачни речник и језик стручњака преводи на речник и језик разумљив свима (Рајнвајн 1988: 14). Општа информатичка лексика, услед улоге коју савремена технологија и начини комуникације имају у нашем животу и услед њиховог непрестаног развоја, постаје део опште лексике српског језика. Као што Винфорд (2007: 37–38) тврди, све говорне заједнице искусиле су потребу да се модернизују и држе корак са развојем науке и технологије, а продор енглеских речи у језике широм света може попунити празна места у лексикону. И не само то, употребом термина из области информатике, које Винфорд назива *computerese*, може се створити ново лексичко поље у језику примаоцу (Винфорд 2007: 41). У српском језику понекад постоје домаћи еквиваленти енглеских информатичких термина, али за један енглески термин имамо више домаћих речи, а избор одговарајућег термина представља проблем за сваког ко се обраћа широј јавности, био он преводац, професор информатике или новинар који пише о некој информатичкој теми, уколико жели да пошаље јасну поруку. Контакт енглеског са другим језицима у области информатике је сталан, па је потребна јасна стратегија за преузимање енглеских термина у овом стручном жаргону. Прћић указује на потребу установљења нове лингвистичке дисциплине, коју назива *конттактна језичка култура* (Прћић 2005: 20–21).

Постоје два опречна става у вези с преузимањем енглеских термина: а) они омогућавају разумевање међу стручњацима из различитих земаља, па су англицизми у области информатике исто што и речи из грчког и латинског у природним наукама; б) енглеске информатичке термине треба адаптирати језику примаоцу, јер они постају део његовог лексичког система.

Српски информатички жаргон није стабилизван, стандардизован ни једнообразан. Стручњаци из ове области претежно користе неадаптиране енглеске термине, а процес стабилизације овог професионалног жаргона српског језика још није ни почео. Употреба англицизама је понекад оправдана (*web, Internet...*), нарочито употреба адаптираних интернационализама, на пример, назива јединица (*биџ, бајџ, ииксел...*).

Неда Тодоровић (2002: 63) дели све облике новинског изражавања на: фактографске (вест, извештај, интервју); белетристичке (репортажа, цртица, фелтон) и аналитичке (чланак, коментар, профил, критика). Тошовић (1988: 310) издваја пет подстилова публицистичког стила према начину обраде и презентације материјала: информативни (чланак, извештај, интервју, саопштење за јавност и сл.), аналитички, књижевно-публицистички, енигматски и стриповни. У овом раду анализирамо језичку грађу ексцерпирану из новинског извештаја, при чему извештај посматрамо као засебан информативни жанр.

Присутством елемената енглеског језика у језику писаних медија у Србији бави се Радмила Обрадовић (2008: 127–144). Добривоје Станојевић, који се бави топосима језичке глобализације у медијима, уочава „манију језичког расцепа између више језичких парадигми, најчешће домаће и стране“ (Станојевић 2008: 145–151).

Будући да нас интересује померање српске норме на свим нивоима у информативним жанровима српских штампаних медија<sup>2</sup>, позабавићемо се употребом англицизама из области информатике у новинском извештају.

Поменуто питања разматраћемо анализирајући грађу ексцерпирану из извештаја објављеног у српској дневној штампи. Извештај је информативни новински жанр који настаје проширивањем вести детаљима поређаним по важности, те са њом има највише сличности. Ова два фактографска жанра имају исту форму, али док вест кратко саопштава нову информацију, износећи прецизно суве податке, извештај детаљније описује неки догађај, па „трпи и све додатне детаље и украсе који појаву или догађај из вести исцрпније описују“ (Ђириловић 1998: 15). У издању дневног листа „Политика“ објављеном 26. децембра 2010. налазимо извештај „Мобилни телефон с два срца“. У анализираном новинском тексту налазимо два доминантна вида употребе информатичких термина.

Модел 1. Двоименовање с неадаптираним англицизмом

Најзаступљенији тип навођења информатичке терминологије јесте двоструко именоване код кога се након преводног еквивалента енглеског термина у загради даје оригинални термин, који представља сирови англицизам: „*џамејни џелефон*“ (*smartphone*), *два језира* (*dual-core processor*), *џпенос несабијених аудио и видео џогајшак* (*HDMI mirroring*), *јегнојезирни* (*single-core*), *екран на догуп* (*touch screen*).

Посебан случај у оквиру овог модела представља писање скраћенице енглеског термина у загради након српског преводног еквивалента у примеру *висока дефиниција* (*HD*), као и пример *micro-usb улаз* (*port*), у ком сирови англицизам постоји и у загради и пре ње.

Модел 1.а. Назив компаније и називи оперативних система дати су двоструко, осим назива *Gingerbread*: „*Ел-Џи елекџроникс*“ (*LG Electronics*),

<sup>2</sup> Овај рад је део ширег истраживања језичко-стилских одлика новинских вести и извештаја у оквиру израде докторског рада.

„*angroug*” (*Android 2.2*), *будући ојеративни сисџем (Android 2.3 или Gingerbread)*.

Модел 1.6. Интернационална ознака за јединице дата је у загради: *џахерџ (1GHz)*, *милиамџера на саџи (mAh)*.

Модел 2. Двоименовање с адаптираним англицизмом

Адаптирани енглески термин у загради, након српског преводног еквивалента: *међусклоџ (инџерфејс)*, *џачка (џиксел)*, *усаџлашен (комџаџибилан)*. Посебан случај двоструког именовања стручног појма налазимо у примеру *акџелеромџар (мерење убрзања џела у џокреџу)*.

Енглески језик се може јављати „*унуџар* матерњег језика (на нивоу речи кроз позајмљивање, те синтагми и реченица кроз калкирање, као и кроз друге случајеве примене увезене норме, нарочито оне правописне), или *џорег* матерњег језика (с обезбеђеним преводом, када се ова два језика користе истовремено), или чак *изнаг* матерњег језика (без обезбеђеног превода, као у убацивањима изговореног и написаног енглеског језика, када је матерњи језик потиснут у целости)“ (Прђић 2005: 16). У анализираном тексту новинског извештаја налазимо веома честу употребу енглеских информатичких термина *џорег* српских еквивалената, тј. енглески термин написан у најчешће у оригиналу, понекад адаптиран, дат у загради после српског преводног еквивалента. У реченици ексцерпираној из анализираног извештаја након два информатичка термина на српском језику налазимо у заградама написан енглески термин, најпре адаптирани англицизам, а потом термин написан у оригиналу: „И то с јединственим функцијама, као што су *међусклоџ (интерфејс)* за *џренос несабџијених аудио и видео џодаџака (HDMI mirroring)* и изузетним графичким особинама“. У овом извештају нигде не налазимо јављање енглеског *изнаг* матерњег језика у писању информатичких термина, јер нигде није употребљен термин у оригиналу без обезбеђеног превода, али се енглески језик у неким случајевима јавља *унуџар* матерњег језика. Када је реч о већ устаљеним, раширеним и адаптираним информатичким терминима преузетим из енглеског језика, они се јављају без превода:

Позната јужнокорејска компанија „El-Dži elektroniks” (LG Electronics) приказала је свој нови мобилни телефон, LG Optimus 2X без тастатуре, с процесором који има два језгра (dual-core processor). Осим што додатно унапређује мултимедијални доживљај, снажан чип (Tegra 2) омогућава брже крстање Интернетом и коришћење апликација.

Јосип Силић истиче да новинарски стил воли интернационалне речи и без њих не може, а оне постају „чињеницом новинарског стандарда“ и погодне су да „уђу у стилску игру с националним речима“, при чему су им општа значења утврђена сталном контекстуализацијом, чиме постају део уопштене комуникације каква је новинска комуникација у информативним жанровима (Силић 2006: 92–93).

Поменуто стилску игру овде ћемо илустровати употребом интернационализиранама и домаћих преводних еквивалената у анализираном извештају. На-вешћемо најпре реченицу која представља поднаслов, тј. срж информације:

Нови паметни уређај јужнокорејске компаније „Ел-Си електроникс”, ЛГ Оптимус 2Х, први у свету има процесор с два језгра.

Након главе насловног блока стоји слика телефона у првом плану са ликом девојке из Јужне Кореје у позадини, а испод ње се налази прва реченица, графостилистички истакнута издвајањем у посебан пасус, која гласи:

Први „паметни телефон” (smartphone) на свету с два срца, као арбанашки јунак Муса Кесеџија (вијао га Краљевић Марко летњи дан до подне на мегдану), уједно је својеврсни малени рачунар.

У реченици која заузима стилски маркирану иницијалну позицију налазимо различита стилска изражајна средства. Објашњење појма *Муса Кесеџија* у духу је наше епске песме, па су ту инверзија субјекта и предиката, устаљена конструкција *летњи дан до подне*, експресивне лексеме *вијајући* и *мегдан*. Експресивне придеве налазимо у синтагми која се налази у стилски маркираној финалној позицији (*својеврсни* и *малени*). Ипак, овде нас највише занима експресивно поређење телефона са епским јунаком, које повезује два наизглед неспојива плана, свет технике са светом епске песме. У другој реченици извештаја објашњено је да је реч о телефону „с процесором који има два језгра (*dual-core processor*)“. Термин *dual-core* води порекло од латинског *dualis* (број два, *duo* + адјективни суфикс *-alis*) и латинске именице *cor*, што значи *срце*. Дакле, реч је о термину на енглеском језику, скованом од латинских елемената, што му даје интернационални карактер и лакшу разумљивост широм света. Наслов извештаја садржи буквални превод овог термина, јер је мобилни телефон који поседује *dual-core processor*, дословно телефон са два срца, стручније речено са два језгра. У телу извештаја даје се стручни термин на српском и сирови англицизам у загради. Вратимо се поређењу из прве реченице. Оно што је заједничко за овај *јамејни телефон* и *Мусу Кесеџију*, њихов *tertium comparationis*, јесте буквално значење термина *dual-core*, јер и јунак и телефон имају два срца. При том су у стилску игру засновану на значењу интернационалног термина ушли наслов, поднаслов, прва и друга реченица извештаја, а то су стилски маркирани делови новинског текста.

Сврха двоструког именовања информатичких појмова у тексту анализираног новинског извештаја, тј. давање српских преводних еквивалената и оригиналних енглеских термина у загради, јесте адаптација поруке језичким и нејезичким компетенцијама широке читалачке публике. Овај модел преношења информатичких термина у информативном новинском тексту издваја се као доминантан и примењује се и у писању назива компаније и назива оперативних система на енглеском језику. Други модел преношења информатичких термина који је заступљен у нашем корпусу јесте навођење адаптираног

енглеског термина у загради након српског преводног еквивалента. Овакво двоструко навођење термина последица је чињенице да српски информатички жаргон није стандардизован. Информатички стручњаци најчешће користе термине из енглеског језика, а анализирани текст новинског извештаја тежи да новину у тој области приближи и објасни просечном читаоцу и уједно просечном потенцијалном кориснику *йамейној шелефона*, те поред енглеског термина даје српски преводни еквивалент. Будући да је у анализираној терминологији раширена употреба метафоре, један информатички термин добијен метафоризацијом потакао је новинара на стилску игру у коју су ушли стилски маркирани делови новинског текста.

## ЛИТЕРАТУРА

Бугарски (1997): Ранко Бугарски, *Језик у конџекџу*, Београд: Чигоја штампа/XX век (Сабрана дела 8).

Винфорд (2007): Donald Winford, *An Introduction to Contact Linguistics*, Oxford: Blackwell Publishing.

Кликовац (2008): Душка Кликовац, *Језик и моћ*, Београд: Библиотека XX век.

Обрадовић (2008): Радмила Обрадовић, Језик писаних медија у Србији и глобализација, *Језик, књижевност, глобализација*, Ниш: Филозофски факултет, 145–151.

Прћић (2005): Твртко Прћић, *Енглески у српском*, Нови Сад: Змај.

Пуц (2001): Katarina Puc, Kaj pomeni e, *Uporabna informatika*, IX/1, Ljubljana: Slovensko društvo INFORMATIKA.

Рајнвајн (1988): Љубомир Рајнвајн, *Стваралаштво новинара*, Београд: Научна књига.

Силић (2006): Јосип Силић, *Функционални стилови хрватскога језика*, Загреб: Диспут.

Станојевић (2008): Добривоје Станојевић, Глобализација и језик медија, *Језик, књижевност, глобализација*, Ниш: Филозофски факултет, 145–151.

Тодоровић (2002): Неда Тодоровић, *Новинарство – индустријално и истраживачко*, Београд: Факултет политичких наука, Чигоја штампа.

Тошовић (2002): Бранко Тошовић, *Функционални стилови*, Graz: Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität.

Тириловић (1998): Милорад Тириловић, Од вести до колумне, *Савремено новинарство*, Факултет политичких наука, Чигоја штампа, 15–24.

Шкиљан (1998): Дубравко Шкиљан, *Јавни језик: присвојени лингвистички јавне комуникације*, Београд: Чигоја штампа.

Jelena Lj. Spasić  
University of Kragujevac  
Faculty of Education in Jagodina

## COMPUTER TERMS IN NEWS REPORTS

*Summary:* This paper studies the lexical level of news reports as an informative journalistic genre. The research corpus consists of news reports extracted from Serbian daily newspapers. News reports mediate messages from experts to common people, so the computer jargon has to be adapted to make messages clear to the wider community. News reports are studied with the aim to find out different types of adaptation and translation of computer terms into the Serbian language. Analysis of the corpus shows that there are two dominant types of adaptation of English computer terms into news reports in Serbian: double naming with non-adapted English term and double naming with adapted English terms. This part of lexical system is not stabilized, standardized and uniform in the Serbian language and becomes a part of the linguistic repertoire of our everyday lives in globalised societies of modern technologies.

*Key words:* journalistic functional style, news report, terminology, anglicisms, language of the newspapers.